

ben a cikkében — ugyancsak polemizálnak az Akadémiával, elismerve ezáltal az eszmék létezését.

Ami pedig — még egyszer — a faji jelleget illeti, taláalomra kapjunk ki egy külföldi monografiából néhány mondatot, Gabriel Séailles sorbonne-i tanár *Watteau*-könyvéből:

A Dresde, à Potsdam à Berlin, jamais je n'ai rencontré Watteau sans me sentir comme rafraîchi d'un souffle d'air natal . . . Il n'exprime pas tout l'esprit français, ni même ce qu'il a de plus élevé . . . mais ce Flamand est le peintre français par excellence, s'il est vrai que de l'esprit national il rend ce qui surtout le distingue . . . (108—111).

A művészettörténeti példa¹ azért jó, mert a festészetről általában azt szokták hinni, hogy kozmopolitább és egyetemesebb művészet, mint az irodalom. És íme, mégis . . .

(Szentés.)

Garzda Péter.

KISFALUDY KÁROLY SZENT, MERT EMBER VOLT.

Az alábbi cikket a szegedi Városi Színházban bemutatott *Költő* című dráma szerzőjétől válaszul kaptuk a *Széphalom* kritikájára (1930: 310).

Dehogy is szállok perbe azokkal, akiknek más véleményük van esendő dolgokról, akik doronggal érvelnek, holott engem egy szemrebbenés is eltávolít a vita helyéről. A kritikát pedig áhítatos szívvel hallgatom. Magam is kritikus vagyok. Nem is azért szólalok meg, hogy kritikusaimat más felfogásra bírjam, ennek azért sem lehet nagy értelme, mert a kimondott, lenyomatott első hang letörölhetetlen arról a láthatatlan lapról, amelyet közvéleménynek neveznek. A közvélemény pedig csak ítéljen, kövezzon meg minél több élet, annál több szobrot emel később. (Talán éppen azért öljük meg embertársainkat, hogy alkalmunk legyen hódolni emlékeiknek.)

Én most Kisfaludyról akarok egyetmást elmondani. Nem újat, csak azok előtt ismeretlent, akik megelégedtek az iskolai irodalomtörténet néhány vázlatos följegyzésével.

Aki a történelmet úgy olvassa, mint a maga emberi életét, aki a hősi legendák alakjaiban is észreveszi az embert, aki eszik, iszik, emészt, alszik, szeret, sír, örül és haragszik; aki arra gondol, hogy a legnagyobb hős is felszisszen, ha a foga fáj és káromkodik, ha éhes s nincs mit ennie; aki minden elmúlt nagyságban is meglátja a legszentebbet, a legnagyobbbat, a legnemesebbet, az embert; aki az embert szereti, s azért tiszteli, mert tényével ki tudott emelkedni kortársai fölé, s szelleme messzi előre világít: az sohasem látja kisebbnek hőségét, ha annak gyarló emberi sorsát is megismeri.

¹) Néhány bibliografiai adattal még szolgálhatunk: Ernest Barker, *National Character and the factors in its formation*, London 1927. — A. Fouillée, *Esquisse psychologique des peuples européens*, Paris 1903. — E. Dale, *National Character in English Literature*, 1907. — W. M. Dixon, *Poetry and National Character*, 1915. stb.

Ez nem történelmi materializmus, ez a legszebb emberi lélekcselakedet: ez a *humanisztikus történelem*. Ez ad példát a ma bukdácsoló, rögön botorkáló embernek, ez ad bizalmat és kitartást a munkában, az egyforma emberi sors ad megnyugvást a küzdelemben s belenyugvást a kudarcban.

Kisfaludy Károly életét véletlenül nyomon követhettem a maga elbeszélései nyomán azoknál, akikkel együtt élte az egyszerű polgár mindennapos emberi életét.

Ember volt, aki szenvedett, mert apátlan is volt apja szeretetlensége miatt, s alig serdülten került bele a mohó, szertelen életbe. Szenvedett, mert beteg is volt, — talán nem kegyeletsértés, ha ideírom, hogy rosszak voltak a fogai és szerelme tárgyával is úgy ismerkedett meg, hogy Ellinger József tenorista, Löffler fogorvos idősebb lányának völegénye vezette el a fogorvoshoz, akinél azután találkozott Nina nevű lányával.

Rossz fogai miatt rosszul táplálkozhatott, s mikor a fogorvos meggyógyította, s jól, helyesen táplálkozva ereje, egészsége is helyre állt, újra csak az emberi jelenségeket látjuk életében, mikor a legemberibb dolog foglalkoztatja, a szerelem.

Az ő emberi drámája csak véletlenül történelem, mert mindezt ki is lehetett volna találni, vagy megkeresni másutt (Grillparzer esete Katherin-nel csaknem szóról-szóra ilyen) és az én szememben, amely csak szeretettel siklik át minden emberen, éppen azért nőtt nagyra, talán nagyobbra, mint azoknál, akik szobrot emeltek neki, mert ember volt.

Ettől függetlenül, lehet, hogy a dráma, amelyet róla írtam, rossz.

(Budapest.)

Boross Mihály.

MŰVÉSZETI KÖNYVTÁR.

A *Művészeti Könyvtár* már évtizedes sorozata ismét két új művel gazdagodott. Az egyikben Ybl Ervin írta meg a toszkánai quattrocento-szobrászat történetét (Lampel, 2 köt.), a másikban pedig Péter András a magyar művészetét. A két monografia önkénytelenül is több problémát juttat eszünkbe. Tulunkra tolul elsősorban az a kérdés, hogy nem csodálatos-e az, hogy mily sokat foglalkozunk idegen eszmékkel, idegen szépségekkel és mily keveset azokkal, amelyek a sajátaink, amelyek a saját vérünkből valók. Minden nemzet tudós gárdája elsősorban saját nemzetének multját — legyen az történeti, irodalmi, vagy művészettörténeti vonatkozás — igyekszik felderíteni, mert azt ismeri jobban, az a sajátja és csak hogy ezt még jobban tisztázhassa, nyúl idegen kapcsolatokhoz. Mennyivel kisebb a magyar művészettörténet anyaga, mint például az olaszé vagy németé és mégis mennyivel jobban ismeri a magyar közönség Andrea del Sarto-t, mint pld. az M. S. mestert, vagy mennyivel közelebb áll hozzá egy névtelen sienai mester oltárképe a 14. századból, mint Kolozsvári Tamás triticcója! Pedig ezek éppen úgy egyetemes értékek, mint az olasz vagy egyéb mesterek alkotásai. Vagy nem kell-e csodálkoznunk azon, hogy Burgeland topografiáját az osztrákok csinálták meg, hogy nincsen magyar művészettopográfia, hogy műemlékeinknek nincsenek pontos fényképfelvételei és hogy ugyanakkor két vaskos kötet jelenik meg a firenzei plasztikáról... Csodálatos és sajátosságos magyar oekonomia! A gyökereit a magyar pszichében és a mult század szinte *a-nacionalis* művészet szemléletében kell keresnünk.